Georgi Dimitrov
kaj Esperanto

De Andreas Künzli (Svislando)

Georgi Dimitrov kaj la Esperanto-movado

Ivan Sarafov kaj Georgi Dolapĉiev, kiuj eble estis la solaj bulgaraj esperantistoj, kiuj pli malpli objektive priskribis la historion de la bulgara Esperanto-movado, karakterizis la stalinisman periodon inter 1949 kaj 1955 lakone kaj sen plia komentado kiel tempon, dum kiu la Esperanto-movado „paŭzis“, ĉar la „kondiĉoj“ ne estis „favoraj“ por la propagando de Esperanto. Per tiaj formalaj vortoj la koncerna epoko estis metita ad acta kaj ne plu tuŝita. La gazeto *Internacia Kulturo* ĉesis aperi, ankaŭ la Esperanto-elsendoj de Radio Sofio estis interrompataj. La bulgaraj komunistoj ŝajne eĉ intencis malfondi la bulgaran Esperanto-organizon, sed tio povis esti evitita dank`al la efika kontraŭstaro flanke de gvidaj landaj esperantistoj. Kiam Stalin forpasis la 5an de marto 1953, la „periodo de la stagnado“ (sic) estis konsiderata kiel eksa kaj la bulgaraj esperantistoj povis daŭrigi sian aktivecon. La sinsekva 32a landa kongreso de BEA povis esti organizita en 1956, kaj la asocia organo *Bulgara Esperantista* reaperis en presata formo en 1958.[1]

Laŭ Aleksiev, GD verŝajne informiĝis pri Esperanto en sia junaĝo tra la kanalo de la gazetoj *Rabotničeski Vestnik* (Laborista Ĵurnalo) kaj *Novo Vreme* (Nova Tempo), ĉar tiuj revuoj enhavis informojn pri diversaj Esperanto-eldonaĵoj, do libroj, lernolibroj, vortaroj ktp. Ankaŭ iuj tre proksimaj amikoj kaj aktivaj kunlaborantoj de GD (kiel Dragoj Koĝejkov, Kosta Ganev) estis esperantistoj. En

[1] Pri la historio de la planlingva kaj Esperanto-movado en Bulgario mi intencas publikigi apartan studon.

1912 en la gazeto *Rabotničeski Vestnik,* kies redaktoro de la sindikata fako GD estis, aperis informoj pri la baldaŭa landa Esperanto-kongreso kaj la Universala Kongreso de Esperanto en Krakovo. En 1914 GD partoprenis internacian sindikatan konferencon en Budapeŝto, kies tagordo enhavis proponon pri la adopto de Esperanto kiel laborlingvo de la Internacia Sindikata Komitato. Aleksiev supozis, ke ankaŭ post la Unua Mondmilito GD ne povis ne esti informata pri la diversaj agadoj de bulgaraj esperantistoj, ekzemple pri la eldonado de la revuo *Balkana Liberiga Stelo* en 1920. Laŭ Aleksiev, GD alte taksis la vastan aktivecon de multaj diverslandaj esperantistoj, kiuj dum la lepsika proceso lige kun la Reichstag-incendio sendis al li kuraĝigajn leterojn, en kiuj ili esprimis sian solidarecon kun GD, kiu tie defendis sian honoron kiel komunisto. Laŭ Aleksiev, iuj leteroj eĉ atingis lin en la malliberejo. En la persona arkivo de GD estis trovitaj kelkaj el ili. Laŭ la sciigo de iu GDRa esperantisto, kiu laboris kiel bibliotekisto en Lepsiko, inter la libraro de la GD-muzeo troviĝis Esperanto-lernolibro por bulgaroj, kiu estis verkita de Asen Grigorov.

Ĉi tiu sama Asen Grigorov „havis la feliĉon esti sekretario de GD tuj post lia reveno en Bulgario", do en 1945. Kvankam lia sekretaria deĵorado daŭris nur kelkajn monatojn, li konservis pri GD „neforgeseblajn, karajn rememorojn". Grigorov rakontis kvar epizodojn lige kun GD kaj Esperanto, kiuj havas jenan esencon:

Kelkajn tagojn post lia sekretariiĝo en novembro 1945, Grigorov „petis la permeson de GD paroli dum kelkaj minutoj pri Esperanto. Li tuj donis ĝin." Li „starigis la problemon pri Esperanto sur praktika bazo." Li „ne parolis pri estontaj ebloj de la lingvo, ne teoriumis ĝenerale, ne donis perspektivojn izolatajn de la kuranta momento, sed priskribis la nunan praktikan agadon de la bulgaraj esperantistoj." En tiu interparolado kun GD Grigorov diris inter alie: „Kiel bonaj patriotoj, amantaj nian patrolandon kaj nian popolon, ni uzas Esperanton kaj ni havas bonajn rezultojn. Ni renodis multajn kontaktojn interrompatajn de la milito. Ni vastigis la reton de niaj korespondantoj internaciaj." Laŭ la memoro de Grigorov „kamarado Dimitrov aŭskultis" lin „atente (…) kaj mem komencis paroli", dirante: „Vi devas daŭrigi vian agadon. Antaŭ ĉio vi devas verki kaj eldoni broŝuron pri nova demokratia Bulgario, pri ĝia esenco, pri ĝiaj sukcesoj sur la kampo de la rekonstruado ekonomia, sociala, politika kaj kultura. Vi estas neŭtrala organizo, viaj vastaj ligoj kun alilandaj Esperanto-medioj estas valoraj, kaj vi devas ilin bone uzi. Samtempe vi devas esti atentemaj kontraŭ provoj de provoka kaj spiona karaktero." Grigorov demandis lin, ĉu li, „estante lia sekretario, rajtas daŭrigi en eksteroficaj horoj la redaktadon de *Internacia Kulturo.*" GD „substrekis sian konsenton per jesa gesto de la kapo." Fine, Grigorov demandis kamaradon GD, „ĉu li rememoras, ke en la nomo de la unua libera Esperanto-kongreso en aŭgusto 1945 ni sendis al li en Moskvo niajn salutojn kaj ke li respondis per speciala telegramo." GD ridete jesis ankaŭ ĉi tiun demandon kaj komprenigis al Grigorov, ke li memoris la saluttelegramon.

Tiu telegramo, kiu estis sendita okaze de la 28a bulgara landa Esperanto-kongreso en septembro 1945 al GD, havis jenan enhavon: „La bulgaraj esperantistoj, kunvenintaj en sia Unua libera kongreso en Sofio, sendas al Vi patrolandfrontajn batalsalutojn kaj promesas utiligi siajn vastajn internaciajn ligojn senmaskigi la malican malamikan propagandon kontraŭ nia demokrata patrolando". Subskribis prezidanto Triĉkov. La telegramo estis afable respondita kun jena teksto, subskribita de GD: „Mi dankas la salutojn de la kongreso de la bulgaraj esperantistoj. Miaflanke mi salutas vin okaze de la tutpopola festo de la libereco – la historia kaj saviga por nia patrolando Naŭa de septembro". (Teksto laŭ Dolapĉiev).

La dua interparolo de Grigorov kun GD okazis en januaro 1946. La preteksto por tiu kontakto estis ligita kun iu belga gazeto, en kiu aperis informo pri GD, la heroo de Lepsiko. La informo estis perata de la esperantisto Kunĉo Vâlev tra lia belga korespondanto, kiu sendis la informon al la belga gazeto. Ekzemplero de tiu gazeto estis ricevita de Grigorov, kiu montris ĝin al GD, kiu diris kun rideto: „Aha, Esperanto. Tio estas bona." Kaj Grigorov memoris, ke „la ekzemplero de la belga gazeto kun la ruĝe enkadrita Esperanta korespondaĵo dum multaj tagoj kuŝis sur la skribotablo de la glora gvidanto de la bulgara popolo."

La tria (tre mallonga) interparolo kun GD kaj Asen Grigorov koncernis la ricevon de papero por presi la gazeton *Internacia Kulturo.* En tiu tempo Bulgario produktis malmulte da papero, spertis seriozan paperkrizon kaj devis importi ĝin el eksterlando. Nur kun grandaj penoj la bulgaraj esperantistoj akiris la necesan paperon por kontentigi siajn eldon-bezonojn. Ĉar en marto 1946 estis tre malfacile akiri paperon kaj la burokrata vojo por ricevi la permeson bremsata, Grigorov perdis la paciencon kaj direktis sin al GD kun la demando ĉu li povas en lia „nomo postuli paperon por nia

Esperanto-revuo”. GD respondis „jes, vi povas”. Kaj Grigorov „dankis lin kun ekspiro de faciliĝo.” Ŝajnas, ke Grigorov poste „ne plu havis embarasojn ĉe la havigo de papero .”

Pro malsaniĝo, Asen Grigorov ŝanĝis sian laborlokon. Malgraŭ tio, li konservis la kontakton kun GD, kaj en 1947 okazis ankoraŭ jeno: En tiu jaro londonaj esperantistoj sendis al GD salutmesaĝon kaj menciis ankaŭ Esperanton. Kelkajn tagojn post kiam GD ricevis tiun salutmesaĝon, Grigorov estis telefone vokita de lia sekretario Cvetko Banĉev (ankaŭ esperantisto!) , kiu sciigis al Grigorov, ke GD „komisias” al li „respondi en lia nomo al la londonaj kamaradoj”. Grigorov multe ĝojis pro tiu konfido kaj tuj plenumis la komision, kiun la legantoj de *Internacia Kulturo* povis legi en n-ro 13-14/1947.

Fine de siaj memoroj Asen Grigorov aldonis jenan avertan konkludon pri la rolo de GD por Esperanto: „Georgi Dimitrov, la gvidanto de la bulgara popolo, la legenda heroo de Leipzig, la fondinto de popola Respubliko Bulgario, ne estis esperantisto. Sed li amike rilatis al nia afero, al Esperanto kiel unu el la lingvoj, per kiu ni, kiel bonaj patriotoj kaj konsekvencaj internaciistoj, povas servi al nia socialisma patrolando.” Kaj okaze de la jubileo de GD en 1982, Grigorov skribis, ke „la bulgara popolo gloras lin kaj lian grandiozan faron. Ankaŭ ni, esperantistoj, eterne konservos en niaj koroj la memoron kaj la dankon al la granda bulgaro kaj eminenta aganto por paco, progreso kaj socialismo de la homaro.” Tiel sonis la oficiala dikcio en komunismaj tempoj.

Ĉi tiu raporto de Asen Grigorov (kies vereco ne povis estis konfirmita de tria flanko, ĉar mankas aliaj atestantoj de la interparoloj inter Grigorov kaj Dimitrov) tamen montras, ke la bulgara ĉefkomunisto sendube devis pozitive rilati al Esperanto. Do, la fakto, ke Georgi Dimitrov *ne kontraŭis* Esperanton kaj ne persekutigis la esperantistojn de Bulgario kiel la stalinistoj faris en Sovetunio, estis tre grava premiso kaj granda bonŝanco por la bulgara Esperanto-movado, kiu povis konstante referenci pri ĝi kaj kiu iusence servis kiel asekuro, ĉar en aliaj socialismaj landoj ne ekzistis tia advokateco por Esperanto (eble krom Tito en Jugoslavio). En Sovetunio, Ul´janov-Lenin rilatis indiferente, ignore kaj verŝajne ankaŭ negative pri Esperanto (ĉar li abomenis la pacifismon), lia edzino N.K. Krupskaja eĉ krude malrekomendis ĝian lernadon, kaj Dĵugaŝvili-Stalin, kiu laŭdire mem iam lernis Esperanton, persekutigis la esperantistojn, ĉar oni konsideris ilin kontraŭsovetiaj spionoj, teroristoj, trockiistoj, faŝistoj k.s. laŭ la paragrafo 58 de la punkodo.[2] Do, la bulgaraj esperantistoj, kiuj povis profiti de la reputacio esti ankaŭ batalantoj kontraŭ la faŝismo, troviĝis en multe pli favora situacio ol iliaj kolegoj en Sovetunio, Rumanio aŭ Albanio, kie Esperanto havis malfacilan ekzistadon aŭ eĉ estis (portempe) malpermesata. Nature, la samaj (ĉu politike oportunismaj, ĉu naivaj) bulgaraj esperantistoj estis nete misuzataj por la partie kaj ŝtate kontrolata komunisma propagando, kiun ili ne povis eviti, se iliaj asocioj volis esti agnoskitaj de la partio kaj do ludi iun gravan rolon en la ŝtato (finfine kiel politikaj komplicoj kaj ´utilaj idiotoj´ de la regantaj komunistoj). En tiuj cirkonstancoj certe situas parto de la tragedio de la bulgara esperantismo, ĉar post 1989 ĝi estis preskaŭ tute forbalaita samtempe kune kun la kolapsinta komunismo kaj preskaŭ tute perdis sian iaman signifon, same kiel en aliaj ekskomunismaj landoj, kie Esperanto iom prosperis (ezemple Pollando kaj Hungario).

Nature, pri GD devige aperis ankaŭ kelkaj libretoj en Esperanto. En 1962 estis eldonita en la Eldonejo por Fremdlingva Literaturo en Sofio 211-paĝa Esperanto-traduko de biografia skizo pri GD, kiu estis verkita de Stella Blagoeva.[3] En 1982 estis publikigita, ĉe Sofia Press, alia, eĉ pli mallonga biografio pri GD, kiu estis skribita de Petra Radenkova, tradukita al Esperanto de Nikola Aleksiev kaj redaktita de Asen Grigorov. Omaĝe al la 100a naskiĝtago de la fondinto de la Bulgara Popolrespubliko en la sama jaro la esperantistoj Dimitâr Papazov kaj Ĥristo Gorov eldonis en formo de malgranda festlibreto propran 108-paĝan verketon kun la titolo ‚Georgo Dimitrov: elstara Bulgara patrioto kaj internaciisto’. Ĝuste en ĝi Asen Grigorov memoris la tempon, kiam li kunlaboris kun GD kiel ties persona sekretario, kaj Nikola Aleksiev klopodis iel ordigi la faktojn por distingi la supozeblan historian veron disde la legandoj, kvankam ankaŭ Aleksiev ne povis forlasi la oficialan historiografian kadron. La artikoloj aperis en la bulgara lingvo kaj en Esperanto en diversaj publikaĵoj, kiuj estis eldonataj de Bulgara Esperanto-Asocio. Okaze de la 100-jara GD-jubileo aperis ĉe BEA ankaŭ malgranda broŝurita libreto kun la titolo ‚Georgo Dimitrov. Pri Esperanto-movado kaj pacbatalo’. Ĝin aŭtoris Nikola Aleksiev kaj redaktis Detlev Blanke (GDR). Nature, ĉiuj tiuj propagandecaj eldonaĵoj respegulis la

---

[2] Ĉi tiujn problemojn mi detale traktis en alia studo publikigita sub http://www.plansprachen.ch/Esperanto_Stalinismus_Sowjetunion_1920-30er.pdf.

[3] Stella Dimitrova Blagoeva (1887-1954) estis la filino de Dimitâr Blagoev, la fondinto de la bulgara socialismo.

vidpunktojn de la komunisma historiografio kial sekve ili estas nuntempe preskaŭ komplete netaŭgaj por sciencaj celoj, krom por dokumente citi kaj kritike komenti.

Fontoj en Esperanto:
- Artikoloj pri Georgi Dimitrov kaj Esperanto en *Bulgara Esperantisto* 5/1972, p. 7-9; *Paco* (GDR-eldono) de 1982, p.20-21 kaj *der esperantist* 3-4/1982, p. 56-59.
- Petra Radenkova: Georgo Dimitrov. Konciza biografio. Antaŭparolo kaj traduko de Nikola Aleksiev. Redaktoro: Asen Grigorov. Sofia Pres 1982.
- Georgo Dimitrov. Pri Esperanto-movado kaj pacbatalo. Skizoj kaj rememoroj dediĉe al 100-jara Dimitrov-jubileo. Aŭtoro: Nikola Aleksiev. Redaktoro: D-ro Detlev Blanke (DDR). Bulgara Esperantista Asocio. Centra Estraro. Sofio 1982.
- Skizoj pri la historio de Bulgara Esperanto-movado. BEA Sofio 1982, pp. 98, 102
- Nikola Aleksiev: Je diversaj temoj. Sofio 2002.

© Andreas Künzli, lic. phil., Berno (Svislando), novembro 2013.

Vd. ankaŭ
Iamaj tabuoj kaj sekretoj ĉirkaŭ Georgi Dimitrov
http://www.planlingvoj.ch/Georgi_Dimitrov_Bulgario.pdf